

Մանկանի Էֆեմար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԵ ՎԵ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԵ

ԽՔԻՆՃԻ ՍԵՆԵ

1867 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2 ՃԻՒՄԱ ԻՐԹԼՍԻ

ՆՈՒՄԵՐՈ 454

Մանկանի Էֆեմարը հասկանալի 6 տարեկան 300
կնիքով փակված, անկեղծ գրքով, բաժան փայտեղ աստի
կնիքով փակված, 200 էջ ունի, արժեքը 100 էջ ունի
բաց, փակված աստի 50 տր. փայտեղ աստի արժեքը:

Երանանքի գրքեր աստի արժեքը, արժեքը
բաց աստի 3, փակված աստի 2,
փակված աստի 4 աստի անհատական 4
էջ գրքով արժեքը արժեքը:

Մեծագույն գրքեր, Պեյ-դուրան աստի արժեքը
467 կնիքով փակված ԼԵՎԱՆՑ ՆԵՐԱՆՑ Բաժան
նկարով, արժեքը 8. փակված փակված փակված փակված:

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԹԵԼԵԳՐԱԳՐԻՑԻ

(Առանձին հոդուածներ.)

Փարիս 15 սեպտեմբեր արշամ.
Թան նամ դադարեցան Պերիստէն ալ-
արդը մարմանա նեղարէն, իմբերաթոր
Նաբոլէն հաղրէթլէրին Բրուսիա գրաւորնա
վիզիթա վիրէնէյի մուգարրէր իմիշ, Մ. Վոյց
նէնապլէրի Բրուսիա գրաւը Վիյեով հաղրէթ-
լէրին ընտի տալէթնամէսին թագաւմ
իմիշ ք իւզրէ Պարրիշէ իմբերաթոր հաղ-
րէթլէրի Եաննա կիտէնէքմիշ. իմբերաթոր
Նաբոլէն հաղրէթլէրի իւլէ իմբերաթորիշա
տախի պիրիքտէ ազիմէթ իտէնէք օլուպ,
այնի վազրէթտա Ամանեանն քեաֆէթի
հիւքիւմար քրէնալէրի տախի Պերիստէ
պուլունաճաղար իմիշ, Միւշարիլէյիւմ հա-
ղարթընն Եօլունուզարը կիւնիւ հէնուզ
մուգարրէր տէյիլ տիր:

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅԵՆԵ

Խրտիվի Մըսըր բաշա հաղրէթլէրին վե-
րիւն ֆէրմանը փատիւնին սու-
րէթի տիր:

Տիւսթուրու էքրէմ վէ մուաղլամ
խրտիվի էֆիէմիւմ վէ միւ հիւլէրէ մի նիզամ
իւլ ալէմ, նազիմի մէնազիլիւլէմէմ,
միւտիլի ումուր իւլ ճիւմհուր, պիլիքը
էսսազիպ, միւթթէմիմի միհամիւլէ
նամ, պիլ ընէ Եսսահիպ, միւմէհիտի
պիւննանիւտ տէվէթ, միւշէյիտի էր-
քեան իւս սէտտէթ վէ իմիւլ, միւրէթ-
թիպի մէրաթիպի խիւթէթիւլ քիւսրու
միւքէմիլի նամուսու սալթանաթ իւլ
ուզմա, էրմիսիլուֆու պիսուսուֆու
ալթաթի իւլիւլէ իւլ ալիսա պիլիլիւսա
տարէթ ըրիւթպէի ճէլիլիւլէ, խրտիվի
Մըսըր օլուպ, միւրասա նիշանը ալի
Օմանի իւլ Մէճիտի նիշանը գեյշանընն
պիլիլիլի ըրիւթպէի հայիզ վէ համիլ
օլան, վէզիլի մէալիսէմիլիմ իսմայիլ բա-

շա էտամէ Ալիւս թէալա իմիւլուհու վէ
գաւաթէ պիլթթէյիտ իզթիտարուհու
վէ իզպալուհու, թէվգըրի ընթիի հիւ-
մանուսու վասըլ օլըմազ, միւլիւմ օլու
քի, Մըսըր խրտիվիլէթին իմթիւտալը
վէրասէթի հալի իթա օլունմուշ օլան
ֆէրմանը ալիշանմուտ տախի միւնտէրիմ
օլունուզ վէճիլէ, տէվէթի Ալիլէմիւմ մէ-
միւլի սայիլիսիտէ ճարիլէ վէ մէրիլէ
օլան գաւաթիլի Եսսահիլէն Մըսըրուտ
տախի, օրանըն Եհալիլիլիլէ միւլիլէ վէ
թագալիլիլէ վէ ալու հազալիլիլէթէ
թագալիլէ, ճէրէնալը մուգարրէր, վէ
գաւաթիլի Եսսահիլէն միւրասա իսէ,
կիւլիւսէ խաթթը Հիւմանուսուսա
միւնտէրիմ օլան գաւաթիլի քիւլիլէ օ-
լուպ, ֆագաթ Մըսըրըն իտարէի տախի-
լիլէսի, վէ օ ճիւլէթիլէ մէմիլէթիլիլէ մէ-
նալիլի մալիլէ վէ մաւաթիլէ վէ սայիլիլէ
Մըսըր հիւքիւմէթին մուհալիլէ օլունու-
ղունտան, իշպու մէնալիլիլէ մուհալի-
ղա վէ թէվսիլի իլիլ իւզուլ կէօրիլէն
թանգիլմաթ մախսուսէի տախիլիլէ սու-
րէթին տէ նիզամաթ Եաբմաղա մէզուս
օլունուզ կիլիլի Տէվէթի Ալիլէմիւմ քեաֆ-
ֆէի մուհալէտաթը քէմաթեան Մըսըրուտ
տախի մէրիլ իւլ իմիւլ օլմազ իւզրէ միւն-
հասընն, կիւմիլէ վէ Եհանիպէ միւ-
թէալիլէ գաւաթիլէ վէ թրանսիլիլէ քու-
թա մուամէլաթընա տայիլ մէմուրիլիլէ
Եհանիլիլէ իլէ թանգիլմաթ մախսուսէ
Եաբմաղա տախի միւրալիլիլէ օլունուզ,
ֆագաթ իշպու թանգիլմաթ պիլ կէօ-
նա մուհալէտաթ վէ մուգալիլէի տիւլէ-
լիլէ շէքիլիլէ վէ սէնէտաթը քօլիլիլէ
յէ սըլիլիլէնա օլունուզալընտան, վէ
պալիլիլէ թայիլիլէ վէ պէնան օլունուզ
սալարա, վէ Մալթանաթը Սէնիլէմիւմ
հուզուզու ալիլիլէ մէզքիլիլէ միւ-
վալիլէ օլմաթըլարը հալտէ, քեանն իւմ

Եհիլէն հիւքիլիլէ թուլթուլիլէ լազըմ
կէլէնէլիլիլէ, մէզ քիլիլէ Եսսահիլիլէ միւ-
վալիլէ գալթ վէ ալիլիլէ միւլալիլէ գալթըն-
տա, Մըսըրա իշթիպալ օլունուզ խու-
սուսարտա գալիլէ թագալիլէ, Եա-
րալիլէ տէվէթի Ալիլէմիւմ միւրալիլէ օ-
լունուզալը, վէ Մըսըրուտ կիւմիլէթիլէ
տայիլ պէր վէճիլ մէշուհ թանգիլմաթը
մախսուսէ Եաբմաղա, Պապը ալիլիլէ
վէ արզ ու իւպար օլունուզ, Տէվէ-
թի ալիլիլէ տիւլէի սայիլիլէ պէնիլիլէ
տէ ալիլ օլունուզ թիւլիլէ մու-
հալէտաթընն միւգալիլէ քէնտէ, Մը-
սըրըն մէնալիլիլէ թիւլիլէ կէօլէտիլ-
միւլ օլմազ իլիլ, իտարէի Մըսըրիլիլէ
տախի միւթալարալ իմթիլիլէ գըլմա-
ճաղըն իլանէն, տիւլանը հիւմալիլիլէ
տան մախսուսէն իշպու Եմիլիլ իւլ
գաւաթիլ իստար վէ թարալիլէ իթա օ-
լունուզ:

— Գըրըմ ճանիլիլէ ազիլիլէ իթիլիլէ
օլան իուս սէֆիլիլէ ճէնէրալ իկնաթիլ-
էիլ ճէնալիլէ պու կիւն Պիւլիլէթիլէ
ալէքիլիլէ քէնտէ տիր: Միւմալիլիլէ ճէ-
նալիլէ Գըրըմտան քէնտի մաւալարը
իլէ մախսուսէ արըն պէրալիլէ կէթիլիլէ
ճէքիլիլէ:

— Մախսուսէն կէլէն մէքթուլիլէ
պիլիլիլէ նէգարէն, գօլէրա իլէթի
Գարա-տալտա վէ թրէպիլիլէ շէրտէ-
կօլիլէ սայիլ շէհիլիլէ քեալիլէ
միւնտէլիլէ օլմուշ կիլիլէ տիր: Ալալիլ-
րանիլ օգոստոս 26 տա Զարատա 62 քի-
շի գաւաթ գօլէրատան վուրուլուպ թէ-
տալիլ օլունուզ իտիլ: Վէ շիմտի իսէ թը-
րիլիլէ պիլիլէ պիլիլէ իւթիլիլէ կիւնտէ
հտէն ծէ գաւաթ վէլիլիլէ իթմէքտէ
տիր: Մահը հալիլ 10 թարիլիլէ
թէհէրանտան կէլէն մէքթուլիլէ
անալիլիլէ կէօլէ, գօլէրատան վու-

բուլանլարըն սաեըը Էբէյիճէ Թէնէգ. պիւլ պուլմուշ օլուպ, վէ պու կիւնէօ. լէնլէրին սաեըը իսէ կիւնտէ 40 տան զի. ետտէ չոգմամագտա իմիշ:

— Ետլթատան պիւտրիլտիկինէ Կէօ. րէ, իմի իէսիմտէ քէսպի շէօհրէթ իթ. միշ օլան շէօհրէթ շուար րէսսամ Ա յվա. զօմսքի ճէնապլէրի. հաշմէթ լու րուս իմ. քէրաթօրու Ալէքսանդր. հազրէթ լէրինէ պէշ ատէտ րէսիմ թապտիմ իթ միշ տիր. Պուլարտան տէօրտիւ Գըրըմըն Էթրա. Յը մուլթէլիճէսինի վէ օլ պիրի տախի Տէր-սէստէթ պօղազընը իհզար իթ մէք. տէ իտիլէր: Մէգ քիւր րէսիմէրի հաշմէթ. լու իմրէրաթօր. հազրէթ լէրի իշթիրա ի. տիպ, լիվաթիաթաթի սէրալընտա վագ իթ. տիրմիշէր տիր:

— Մուշտան Պիթլիսէ Թէմտիտի մու. գարրէր օլան Թէլէկրաթ Թէլի պու քէր. րէ պիթմիշ օլուպ, Էմրի մուլտապէրէյէ պաշանմըշ, վէ վան վէ Պայագիտ Թէլ. լէրինն տախի Թէմտիտինէ պէտ ու միւ. պաշէրէթ օլուսմուշ օլուսղու Էրգրու. մ. տէն Թէլէկրաթիւ խապէր ալընմըշ օլ. տուղու իսթանպօլ զագէթաթընտա օ. գուլմուշ տուր:

— Փրկիշէ տայիր պագը ինանլէրին նէշրինի, պու կիւն Եէրթիմիզ միւսաատէ իթմէտիկինտէն պիզգարուր բագար իւ. Թէսինէ Թէրք իթմիշիզ տիր:

ՄԵՄԱԼԻՔԻ ՕՍՄԱՆԻԵՆԻՆ
ԹԷՄԱՄԻՅԵՆԻՆ

(Մ-ն-դ-ն-ի- 432-ն-ի- Զ-ն-ի-Է-ն-ի- Կ-ն-ի-Է-ն-ի-)
ՐՈՒՍ ՎԵ ՄԻՍԼԻՄԱՆ

« Հալպու քի, ասը վասիթէ մախսուս օ. լան պու թարգ պիւլիւք մուարագալար, գահ. րամանճա հարաքեաթ իլէ նէ գատար շէրէթ. ի տախի սայրմըշար իսէտէ, ինճիլի շէրի. Ֆէ միւթապըգ հարաքեաթլար օլմատըղընը անլամանըն արթըգ վագթի կէլմիշ տիր. շէր պիր մէգհէպտէ ալլահըն քէլամը սուլ. վէ մուհապպէթ քէլամարը տըրլար, ինսան. լար տըր քի, օլ քէլամարը քէնտի զարագ վէ նէֆսանիսէթ Էթքեարլարընա ալաթ իթ. մէք իշին, մէգհէպտէ միւթաալիլիզ օլան թա. իմաթլարը իշյեթի ալիսէլէրինտէն չըգար. մըշլա, տըր: Թէսսսիւպլիւք կէրէք Գու. րանը շէրիֆտէ, վէ կէրէք ինճիլի շէրիֆտէ ատալէթ նասիհաթլարը օգուսուշ տուր. օրատաթի գարտաշ մուհապպէթի, պիրպիր. լէրիլէ թաթլը կէլինմէք Թէշվիգաթ ու նա. սիհաթը օգուսապիլի իտի: Մէսէլա շու քէ. լամար:

« Պագիլէթ տէնիլէն շէյ, Եիւզիւնիւզիւ. ք կիւն տըղուսու Եախօտ կիւն պաթընը թա. քաթընա շէվրմէնիզ իւզէրինտէ տէլի տիր, ք ֆագըլ տըրլար օլ ատէմէր քի Ալլահա ի. ման կէթիլիլէր, վէ սօն կիւնտէ տախի ք մէլալիլէրէ վէ նէպիլէրէ, (Գուրանը շէ. ք լիֆէ 2 պապը 39 ունճու ալիսէթինտէ):

« Ինանըրըգ Մուսաեա (Մուսէս) վէ Իսաեա ք վէրիլէն քիթապլարա, (2 պապընտա, 430 ունճու անէթինտէ): »

« Պու սուլ. քէլամարընը ինքեար իթմէք իշին միւթէասսիպ ատաթլար պուլուսմուշ տուր, վէ պէլքի տաշա պուլուսմագ արը. հաթթա պիր գաշ օսմանը րընսլէրի քէն. տիլէր պիլէ, ֆէնա վագըթլարտա պու. քէ. լամարը թանըմարլար տըր. լաքին պու կիւն Եինէ քէնտի միւլէրէթ սէլէֆլէրինն նիեա. թը ալիլէրինն տէօնմիւշլէր տիր, վէ պուլու. րա շէրէթ սաեըլարագ շու տախի տէնիլէ պիլիլ. քի, պուլարըն ինտինտէ, Եալընըգ պիր Ալ. լան իթիգատը իւզէրինն իպնա օլուսմուշ օ. լան մէգհէպտէ մէտէնիսէթէ ուլկուս տուր. լար, վէ պու սուրէթլէ խրիսթիան մէգհէ. պինէ իթտիքլէրի րիաեթի, պէլքի խրիս. թիեանտէն օլան մէմուրին անլէրէ իթմէք:

« Գըրըմ մուհարէպէսինտէն պիր գաշ սէ. նէ Էվլէլ, ճէննէթ մէքեան Սուլթան Ապ. տիւլ-Մէճիտ խան հազրէթլէրինն, Ռէշիտ քաշանըն Եարտըմ իլէ, մէտէնիսէթին իլք ֆէրմանը ալիլէրինն նէշր ու իլան իթմէքտէ օլուսղարըն Էսնատէ, շու ալիլտէքի սաթըր. լարը Եազընօր իտիմ: « Շարգ Թէպտիլ օլու. ք Եօր, Ղարպա Եազալընօր, վէ Միւսլի. « ման մէգհէպտէ պիլէ, օլ Եազալընտէն ֆա. « իտէլի գլաղուղու օլան իսաշաթլարը գա. ք պուլ իթմէսի իլէ քէնտիսի ալախ Եազ. ք լաշմագա մէլլ Կէսաթէրիօր: »

« Սուլթան Ապտիւլ-Ալիլ խան հազրէթ. լէրի տախի, քէնտի սէլէֆլէրինն կէօսթէր. տիլէրի իտրիգտէ իլէրլէմիշ տիր, մէգհէպ տէրպէսթիսէթի վէ շէրիաթ վէ գանուս ին. տինտէ շէրքէսին միւսապաթ իւզրէ թու. թուլմաթը մէպտէլէրինն Եէնիտէն Եէնիսէ. թագվիսէթ վէրիլտի, շէր սընըֆ Թէպաա. տան, ճինս վէ մէգհէպ ֆարգը արանմաեա. րագ, շէր պիր մէմուրիսէթլէրէ գապուլ օ. լուսմար խուսուսու վիճուտէ կէլմիշ պիր քէլիլիսէթ տիր: Ատալէթ մէճիլիլէրինտէ խը. րիսթիեանլար օսմանըլար Եանընտա օթուր. մագտա տըրլար: Բաշա վէ Եախօտ սէֆիր օլմագըրգտա, Բէյղամպէրէ իման կէթիլմէք հաճէթի Եօգ տուր: Սուլթան Մահմուտ հազ. րէթլէրինն վարիսի, Բէթրսպուրկտա, Ա. թինտա վէ լօնտրտա քէնտի խրիսթիան Թէպաալարընտան սէֆիրլէր նասպ իթմիշ տիր քի, Միւսլիման սէֆիրլէր միսլիլու անլէրէ տախի Պապը-ալի ճանիպիլտէն ալիլ մէսնէտ, ալիլ իւնվան վէ ալիլ իմթիազլար վէրիլմիշ տիր: Հարպիսէ մէքթէպլէրի գաթուսու շէր մէգհէպտէն օլան շակիրտան իլին պիլա ֆարգ ալըմըշ տըր, վէ պու մուլթէլիլի ճինստէն չօճուղար պէյնիստէ տայիսիւ Էվգաթ իթ. թիֆագ վէ մուհապպէթ հիւքմ իտէկէլմիշ տիր:

« Իսլահաթ պիլիմ սապըրսըղըղըմըգ ար. ղուսինէ կէօրէ չափուք իլէրլէմէմէքտէտիր, վագտա պու սահիհ իսէտէ, պուլուսուլա, պի. ղիմ խալիլ տէնիլէրիսէ զարէթ վէ ֆէտաքեար. լըղըմըգ իլէ վիճուտէ կէլմիշ օլան իսլահաթ. լարը, Օսմանըլար պիր գաշ սէնէ գարթըն. տա իճրա իտէմէլար տէյի թէաճիւպ իթ. մէյէ հազըղմըգ վաշ մը տըր: շէր թարաֆ. տան վէ հաթթա քիլըզաթ խրիսթիանլար

Թարաֆընտան գարըլարընա չըգան Էնվալի կիւնլիւքլէրէ զալէպէ իտէնէլէրինն թանը. երպ իզրար իթմէք, Եէնի մէտէնիսէթ մէպ. տէլէրի շիշ պիր վագըթ վէ պաշգա շիշ պիր Էնալիտէ, Օսմանըլար գատար սուհուլէթ. լէ, աղ մուսանաթլա վէ աղ գարըլըգըլա իճրայէ կէլմէմիշ օլուսղուսու թահգըգ իթ. մէք, վէ Էվրօթանըն քեաֆֆէյի իսլահաթ. լարընա իլք մէտէնիսէթ գաթուսու սայըլ. մըշ օլան տախիլի ճէնկէր միսլիլու Օսման. լը թէվարիսինտէ տախի գայտ օլուսմագ պու թարգ ճէնկէր պուլուսմատըղընը պի. լիպ, Օսմանըլարը պու պապտէ թահսին իթ. մէք հազգանիսէթին իզթիգաթընտան տէյիլ. մի տիր:

« Վագտա Եէնիլէրիլէր սիլահ Էլլէրին. տէ, իսլահաթը ասքէրիլէնէ գարըլ կէլտի. լէր, լաքին պուլար պիր մէպտէ Եիւրիւթ. մէք իշին գալգա իթմէքտէ օլմանըպ, իլա քէնտի պրէտօրճա (պիր նէվ տէրէպէյիլի) հիւքիւմտարըլարընը մուհաֆաղա իթմէք իշին իտի:

« 4334 վէ 4335 սէնէլէրինտէ նէշր ու իլան օլուսման իսլահաթլարտան շիշ պիր իթ. թիլալ ղուհուր իթմէտի, վէ իլէրուտէ պու. նուս սէպէպինի տախի սէօյլէրիմ, շու գա. տարընը տէրիաթըր իթտիրմէք քեաֆի օտ. երպապիլիլ քի, ինկիլիլ վիւքէլաթընը, ինկի. լիլ գօնսօլսարընըն վէրտիքլէրի րարթթօ. լար իւզէրինն շէր նէ գատար պիր թագըմ շամաթլար իթմէք իսթէնիլիլ իսէտէ: պուլարա գուլագ ասմաեարագ, մէգքիւր իսլահաթլարը Էբէյիճէ Էնէմիսէթտէն ատտ իթմէլէրի, օնլարըն հազըգաթէն միւհիմ իսլահաթլար օլմասընա պիր իսպաթ սայըլսա սէգա տըր:

« Վէ իշթէ պու գապիլտէն օլարագ լօրա Բամէթսթըն պիր Օսմանը մէմուրու շու քէլամարը սէօյլէմիշ տիր քի, կէրէք Էվրօ. րանըն Թիւրքիսեա գարըլ վէ կէրէք Թիւր. քիանըն Էվրօթաեա գարըլ օլան վաճիպլէ. լէրին պիր արատա իլգաշ վէ պէեան իտէր. « տիւլիլ Էնէպիլիսէ վիւքէլաթը, տայիմա « Թիւրքիանըն մէտէնիլէթ թարիլիտէ ի. ք լէրլէմիշ օլուսղու Եօլու կէօլլէրի Էնիւ. ք նէ ալմալը տըրլար, գաշ քի տէվլէթի Օս. ք մանիլէնին վիւքէլաթը ալա պաշլարընը ք արգալարընա շէվրմէլէրէք, տայիմա կէօգ. ք լէրինն հէնուգ Եիւրիւթէք իշին գալմըշ օ. ք լան Եօլուս իւզէրինտէ իթմէլի տուր: »

« Էվրօթի մէմալիլի Օսմանիսէթինն թէմա. միսէթի, Էվրօթա մուվագէնէսի մուգալէլլէ. լի իշին մըգտարի քիֆաեթտէ իզթիգալը ատտ օլուսմուշ օլմագտա իտի: Էվրօթի մէգքիւր մէմալիլ, Շարգ մէմալիլինն թէշքիլ իտէն միւլթէլիլի վէ պիր պիրլէրինն խասիմ ճինս. լէր իշին իզթիգալը պիր պաղ սայըլմագտա իտի, վէ Էվրօթի քէնտի հէյեթիլ ասլիսէսի իլէ, օլ միլլէթլէրինն մէտէնիսէթինն պիր մու. հաթըղը թապիլի օլմուշ օլմագտա իտի տա. խի, Եինէ քէնտի թէմալիսէթինն պագը գալ. մասը իլին Եէնիտէ պիր Եէնէտ գալըր ի. տի, Էօյլէ պիր սէնէտ քի, պիւլիլ Էվրօ. րա տէվլէթլէրինն, վէ հաթթա պիլըզաթ Րուսիա տէվլէթլէրին տախի, քէնտի իսթիգ. լալիսէթինն վէ արագիճէ թէմալիսէթինն

րիայէն իմ մէջէ վէ րիանէն իմ տիրմէն մէ-
պուր իտէր, պիր եէնի վէ պօզուլմազ սէ-
նէտ տիր պու քի, տնտնամէլէր իշինտէ էն
դիյառտէ աշրգ, գտթի վէ աշիքեար սուրէթտէ
թէրգիմ օլունմուշ օլան 1836 մարտ 30 անտ-
նամէտնտէ գայտ օլունմուշ տուր: Չիւն-
քի մէզքիւր անտնամէտէ չու քէլամլար օ-
գունուր քի «քեաթֆէյի տէվլէթլէր, հէր պի-
«րիսի այրը այրը քէնտի թարաթընտան մէ-
«մալիքի Օսմանիյէնի «իսթիգլալիէնէթ» վէ
«արագիճէ «թէմամիյէթինէ» րիանէթ իթ-
«մէլիյէ թէանիւտ իթմիլէր տիր: Տէվլէթ-
«լէր, քեաթֆէյի պիլ իթթիֆազ պու թէ-
«անիւտին հարթ պէ հարթ իճբասընա տիգ-
«գաթ իթմէլիէնէ քէթիլ օլուրար վէ պի-
«նաէն ալէյի պուէնա թօզանաճազ օլան հէր
«նէվի հարաքեաթա, ումում մէնֆաթթընա
«թօզանըր պիր մէսէլէ մագամընտա նագար
«իտէճէ քէլէր տիր:»

«Եալընը պու քիթաեթ իթմէզ, սօն-
րառան կէլէպիլէնէ օլան հէր պիր շէյի էվ-
վէլտէն կէօրմէք իսթէյիպ, չունու տախի
իլալէ իթմիլէր տիր: «Էվէրչի Պապը-ալի
«իլէ իշպու անտնամէլի իմզալաեան սայիր
«պիր եա պիր գալ տէվլէթլէր պէյնիտէ
«քէնտի իւնսիթէթլէրինի պագը գալմասը-
«նա գօրգու վիրէճէք սուրէթտէ պիր մու-
«նադազ գուհուր իտէր իսէ, Պապը-ալի
«վէ սայիր հէր պիր տէվլէթ, մուսմէ-
«լաթը շէտիտէյէ միւրաճաթ իթմէզտէն
«էվվէլ, գալան միւթէանիտ տէվլէթլէրի
«տալլէթ իթմէլի տիրլէր քի քէնտի միւտա-
«իւլէ իթմէլէրի թէէտիլի իլէ իշպու տէ-
«րէճէյէ կէլմէմէք իշին էօնիւնիւ ալընլար»:

«Ոլ վագըթ Ոլ վագաթ օլ ալընմասընը
ֆերտասը կիւնիւրինտէ իտիլէր, վէ էլէ կէլիլի-
լէն ֆիթուհաթըն էնէմմիթի ֆարգ օլուն-
տուգունտան նաշի, պու գատար ալթուէն վէ
տէօթիլէն պու գատար գան ֆայիտէսիզ
պիր նէթիճէնէ գարար գըլմասը աւալ իս-
թէնմէզ իտի: Ֆագաթ պու կիւն թուսիա
տէվլէթի Գարա-տէնիզ պօզազընա կէրիլէն
գէնճիլէրի սարմը կիպի կէօրիւնիւօր, դա-
գէթալար էքսէրի հէր պիր շէյի կէօրիւրքէն
օրատա իճբայէ կէլէն շէյլէր իւզէրինէ մա-
լիւմաթ իտիմմէթօլար: Մուամէլաթը շէտի-
տէտէն սօնրա վագիֆէսիզլիւք կէլմիշ տիր:
Իշթէ ինսան օլու պէօյլէ տիր:

«Ֆագաթ 1836 տա թագաթիս գըլընան
հուգուգ, ինսան թագաթընըն կէվլէթիք-
լէրինէ միւպիլէնի օլմամալը տըրլար, ֆարիզ
անտնամէլի էօյլէ պիրեէնի հիւքիւմտար կէօ-
դի էօնիւնտէ ագտ օլունմուշ տուր քի, Էվ-
րօթա Գօնկրէ մէճիլիսիտէ քէնտի մէվգընըր
թուլմուշ, օլ հիւքիւմտար քի, «Էֆքեարը
ամմէ» թագաթ օլունուր, վէ պուէնու հիւք-
միւնէ պիլաճէգա գարը կէլիլէմէզ:

«Վագաթ պիրդ մուքընիսիզ կէօրիւնիւր
իսէտէ, ֆարգ իտէլիմ քի, սայիր պիր չօգ
անտնամէլէր միսիլու, մէզքիւր անտնամէ
տախի երթըլըն, անը իմզալամը օլան գը-
րալարըն էլլէրի, կէրէք շիմտիքի միւշթի-
լաթտէն դուրթուլմազ իշին, կէրէք պիր
իսթիլալա խօշ կէօրիւնմէք իշին, վէ կէրէք
ուֆալմը օլան պիր տէվլէթէ, գարըլըգ
թագաթինաթ վիրմէք իշին, օնօրազլուգու

իրթիքեապ իթմիլէր, եանի գրալար իմզա-
լարընա րիանէթ իթմէսիլէր, ֆարգ իտէլիմ
քի լվաթրիա տէվլէթի լալգպուրկ միւշա-
գաթընտա լէհիտան թագաթինին նէթի-
ճէյի մուսիպէթէնկիզինի տէր խաթըր իթմի-
շօլմասըն, պէօյլէ պիր գալէմ օյնաթմազլա
հէր պիր շէյ պիրմիշ օլմազ:

«Միւսիլման ճիւսի Օսմանը էեալէթլէ-
րինտէ ազլըգ տըր, Ֆագաթ հէնուգ
ճէնկէն վէ իյիտ տիր: Պուշլար իթաթ իթ-
մէտիքլէրի հալտէ, քիմ դապթ իտէճէք տիր
անլէրի, մէկէրչի Էվրօթա պիզգաթ քէնտի
կէլիպ անլէրի նապէտիտ մի» իթմէլի տիր:
Եօլսա պու խըտմէթի Բուսիաեա մը թէրք
իյլէմիլ տիր: Մէկէրչի Թիւրք միլլէթլիկի
պիր թամաքեարըն իսթէտիկի կիպի գա-
լըպտան տէօթիւկիւ ալը վար եօգ միլ-
լէթլիքլէրէ ֆէտա օլմալը մը տըր:

«Գրըմ մուհաթէպէօնտէն ազ պիր վա-
գըթ սօնրա, էնալիին գամիրի հուգուրու-
նա պէօյլէ մէսէլէր թագաթիմ իթմէք. օլ
մէսէլէյի հալլ իթմէք տիրմէք տէյիլ մի. աս-
ըրըգտա պիր գըրալ ըէք գօլայ թանթըն-
տան ինտիրիլի, պու խուսուս չօգ վագըթ
աթէթա պիր իլմի հարպիեէնէ մախսուս
մէսէլէ օլմուշ տուր. հալ պու քի էնալիլէր
պու գատար եումուշագ տէյիլէր տիր:

«Ալիճէնապ րընալէր գան տէօթիլմէ-
մէք իշին հիւքիւմէթլէրինի թէրք իտէլէր,
միւսթայիտ օլանլար քէնտի վարիտաթընա
պիր քէտէր կէլմէմէք իշին սալմուշ վէրի-
լէր, էնալիլէր քէնտիլէրի վէ քէնտի հու-
գուգլարընը մուհաթագա իթմէք իշին սիւ-
նա տալրանըրար, վէ էկէրչի մէմալիքի Օս-
մանիեէնի հէր նէ վէճիլէ իսէ պիր սու-
րէթտէ թագաթիմ իթմէք իշին լազըմ կէլէ-
ճէք օլան ֆէտաքեարըլար իլէ, անըն իս-
թիլալիէնէ վէ թէմամիլէթինի մուհաթա-
գա իթմէք իշին իգթիլգա իտէն ֆէտաքեար-
ըլը գարըլըգ պիրպիրլէրի իլէ մուվագէնէ
իտիլտէ, օլ վագըթ էյիտէն իսքեաթ օլու-
նաճազ տըր քի, անտնամէնէ րիանէթ օ-
լունարագ, մէմալիքի Օսմանիէնին թէմա-
միլէթինի թէսահուպ իթմէք էն էնվէն վէ
էն ազլըլըտ տըր: Իմտի պիլա թէրէտիւտ
թէքարէն սէօյլէրիմ քի, Շարգ մէսէլէսի-
նին հալլի իշին իքի եօլ վար տըր: Շարգ
մէմալիքի իսթէր իսթէմէք եա Օսմանը մէ-
մալիքի եախօտ Բուս մէմալիքի օլաճագ տըր,
վէ գալ քի մէմալիքի Օսմանիէնին իսթիգ-
լալիէնէ վէ թէմամիլէթի, Էվրօթանըն հու-
գուգ վէ մէնֆաթթընտան այրըլմազլար,
տիրմէք տիր քի Էվրօթա րօլիթիգասընըն պու
պապտէ վաճիպաթը նէ իսէ աշիքեար սու-
րէթտէ կէօրիւնիւր, եանի Էվրօթա տէվլէթ-
լէրի մէմալիքի Օսմանիէնին թէմամիլէթինի
թէսահուպ իթմէլի տիրլէր:

ՏԻՒԲ ՏԸ ՎԱԼՄԻ

— . . . Խոթագիր .

Ոգոստ. 8-20 թուականով Սերաստիոյ
շայ Ալեքսանդրեանց եւ տեղւոյս միսիոնա-
րաց մէջ օգնականի ամսականաց տուրքի մը
ստիպողական պահանջմամբ վճի մը, եւ մեր
կարեացը չափով սորուելուն վրայով յօդ-
ուած մը զրկեցինք, եւ որուն շարունակու-
թիւնը առ յետագայն է:

Յարգի ընթերցողք լաւ գիտեն, որ Ամէ-
րիգայի Պորտ ընկերութեան սկզբնապատճա-
ռը, եւ թէ անոր հիմնադրութեան բուն իսկ
նպատակը կապալաւորելու հետեանքը
Քրիստոսի տնօրինական վարդապետութեանց
դարձնել էր: Որոյ աղագաւ յիշեալ հոգե-
սէր ընկերութիւնը, առաջին անգամ գու-
մար մը նոր առաքեալներ՝ եւ աւետարանիչ-
ներ զրկեց կապալաւորելու աւետարանելու ա-
սոնք ալ եկան Տաճկաստան խարխաբնով
իրենց առաջին քայլը շայոց աղգին մէջ նե-
տեցին. խեղճեր, գեռ ընդհանուր ազգաց
պատմութեանց տեղեակ չլլալով. կարծե-
ցին թէ՝ Պորտին իրենց ապաւորած հետեանք
ազգերը ճիշդ շայոց աղգն է. . . Ուստի եթէ
ընդհանուր ազգաց պատմութեանց տեղեակ
եղած ըլլային, անտարալոյս պիտի գիտնային
Տաճկաստանի արեւելեան եկեղեցիները որ ա-
ռաքելոց եւ հին հայրապետաց հանգանա-
կին վրայ հիմնեալ է. Եւ գուցէ չատ հա-
ւանական էր՝ որ անցնէին կապալաւորելու
երթալու. . . . Շատ աղէկ, սիրով ընդու-
նեցինք, նա եւ պատուեցինք ալ. Այսու ա-
մանայնիւ տեղի դոնելով սկսեցին իրենց գը-
րուլիւնը սորվեցնել իբր թէ նոր վարդապե-
տութիւն մը բերած, եւ ծածուկ բան մըն
ալ չիկայ որ չի յայտնուի, ուրեմն աս նոր
աւետարանիչներուն նպատակը ազգերը ա-
ւետարանել չէ եղեր, այլ արեւելեան քրիս-
տոնեայ ազգերու մէջ երկպառակութիւն եւ
բաժանումներ ձգել է եղեր, ինչպէս որ ծառ
մը իւր պտուղէն կը ճանչցուի, նոյնպէս ա-
սոնք. . . . Իրաւ մենք կը կարծէինք թէ
աս նոր առաքեալներէն հոգեւոր շինութիւն
մը պիտի առնէինք, բայց սրտի ցաւով կ'զ-
գանք, որ անոր ընդ հակառակը ընդունե-
ցինք, ըստ ուսմիաց առածին թէ՝ «կէեիկ
էթի եէտիք քի, իմանըմը թագէլէնսին»,
էմմա էսկի իմանտանտա օլտուգ. . . .» Իրաւ
սորվածնիս անուրանալի է, քանզի պինտ ա-
ռաջ սորվեցանք մէկգմէկու ղէմ անկարեկից
գտնուիլ, մենք շայերս որ առաջ հաւատքնուս
հետ գործ ալ ունէինք, հիմա գործը բոլո-
րովին վերջացաւ. երկրորդ իրենց փառասի-
րութիւնները, որոնց լստ մասին նմանելով,
չատերնիս թշուառ եղանք, ու տակաւին
կըլլանք ալ, որ առ ալ անուրանալի է:

Իսկ աս մարդիկը հոս չի հաստատուած՝
ապէց 13 տարի յառաջ թուերնիս քսանէն
գուցէ աւելի էր, իրենց բարի գործքերով. . .
հիմա թուերնիս 12 միացած է. եւ երեք մարդ
ալ եկեղեցւոյ հաղորդութեան անդամ ու-
նինք: — Ասեն մը Մր. Բարսըն պատուելի
անուանեալ առաքեալը տեղա խիստ շատ
տարօրինակ յիշատակներ եւ գործքեր ձգեց
ու գնաց: Յետոյ Մ. Ուրնշըմըր պատուելի
առաքեալը, հիմայ ալ ներկայ գտնուողները,
եթէ խնդրուի յիշեալներուն գործքերը կարող
ենք ցուցնելու:

Արդ գուցէ մէկը հարցնէ՝ կամ խորհի,
թէ արդեօք Պորտին ամէն խրկած առաք-
եալները աս տեսակ մարդիկ են, կըսենք
թէ, չատ անձնութեաց եւ բարեպաշտ հո-
գեւոր կարեկից մարդիկ եւ պատուելիներ
տեսած ենք, բայց մեր տեղին վիճակաւոր-
ները ինչպէս են նէ կամ մեր ըստաւարութե-
անք ցուցնելու:

թեւէն կամ իրենց, անձնասէր մարդիկ պատահած են :

Ուրեմն ներեցէ՛ք, Հին առաքելներուն եւ Սեբաստիա եկող Նոր առաքելներուն գործոց մէջի բաղդաստութիւնները տեսնելու :

Հին առաքելները, Քրիստոսի վարդապետութիւնները մի եւ նոյն կը քարոզէին :

Նոր առաքելները, զանազան :

Հիները, Հիւանդ մարդիկ կը բժշկէին :

Նորերը, Առողջ մարդը ծեծելով կը խննդեցնեն :

Հիները, Իրենք կը ծեծուէին :

Նորերը, Իրենք մարդ կը ծեծեն :

Հիները, Հետիոտս կերթային քարոզելու :

Նորերը, Զիւրոյք եւ կառքերով :

Հիները, Սուր, ատրանակ եւ հրադան չէին գործածէր :

Նորերը, Բիւօլի վեց հարուածան հրացան... կը գործածեն :

Հիները, Անձամբ կը քարոզէին զՔրիստոս :

Նորերը, Փոխանորդներով այսինքն օգնականներով :

Հիները, Կիրակի օրուան համար կերակուր չէին պատրաստէր :

Նորերը, Կիրակի օրը հաւ, հաւկիթ, միս, կաթ առնել կուտան :

Հիները, Կաշխատէին քանտէ մարդ ազատելու :

Նորերը, Կիրակի օրը մարդ բանտարգել կ'ուտան :

Հիները, Կը քարոզէին թէ որ մէկը հոգւոյն օրոյ դէմ մեղանչէ աններելի է :

Նորերը, Բայց նորերուն՝ թէ մէկը իրենց սխալմանցը դէմ խօսող ըլլայ, աններելի է :

Հիները, Ոչորմութիւնէն բնաւ ձեռք չէին քաշեր :

Նորերը, Կրօնադատք ըրէ, կամ աշխատէ :

Հիները, Իրենց մէջ գտնուած աղքատներուն հոգ կը տանէին :

Նորերը, Կը նեղին որ ստակ տան :

Հիները, Անձնուրաց մարդիկ էին :

Նորերը, Անձնասէր, եւ ոխակալ :

Հիները, Առանց սպասաւորի կ'ապրէին :

Նորերը, Ութէն մինչեւ տասը գործաւորներով :

Հիները, Բնակութեան համար տուներ չէին որոշեր :

Նորերը, Շքեղազարդ պալատներու մէջ կը բնակին :

Հիները, Քաղքէ քաղաք կը հալածուէին :

Նորերը, Իրենք զմարդը քաղքէ քաղաք կը հալածեն :

Եթէ աս եղանակաւ վերի բաղդատութիւնն չարունակելու որրլանք, կըրնանք քանի մը յօդուածներ ալ լեցնել, ուրեմն այսչափս բաւական սեպելով վերջացնենք խօսքերնիս :

Եթէ ընթերցողք, յօդուածներուս եւ թէ բաղդատութիւններուս գործողութեանց եւ վկայութեանց վրայով հարցում ընեն, եւ խնդրուի, անհրաժեշտ պատրաստ ենք պատասխանելու անոնց ամէն մէկուն վրայովը բուն իսկ էջութեամբ, եւ վկայութեամբ :

1867 օգոս. 14 ի դիմաց Սեբաստիոյ Հայ Սեբաստիա Աւետարանականաց (Ստրատիպիս)

Սիվաստան Հայ բրթեւթանալար թաւափընտան կէլիշ օյան պալատէքի իրիննի մէքթուպտա եազըլանլարըն կէրչի էքսէրի սահիհ տիրէր, լաքին, պաշլընապիր շէյ վար տըր քի, հէմ սահիհ տէյիլ տիր, վէ հէմտէ, նասըլ քի կէշէն տէֆա տախի սէյլէմիշ իտիք, էհալի պիլմէյէլէք ալտանմագտա տըր, շէյլէ քի, մէզ քիւր մէքթուպու եազան զաթլարըն պիլտիկի կիպի, Ամէրիգատա Պօրտ ընկերութիւնու էյլէ պիր պիլիլէք ընկերութիւն օլմաբըպ, իլլա թըպըր թիւրքիատա պիլզիմ էօթէտէ պերուտէ պուլուան ուֆաք թէֆէք ընկերութիւնալըմը աւետարան տըր, ֆազաթ, չու ֆարգ վար տըր քի, պիզաէ զէնկիլիք օլմաբըլընտան ընկերութիւնլար ազ փարա թօլլաւա պիլլէքաէ, վէ ազ իշ կէօրէպիլմէքտէ, հալ պու քի Ամէրիգատա հատտէն զինատէ օլտուղունտան, էյլէ Պօրտ կիպի ու ֆաք թէֆէք ընկերութիւնլարըն պիլլէ օրաճա թօլլատըլլարը ծիւզի պիր շէյ, պիզէք բէք պիլիլէք սաբըլմագտա տըր, վէ պու օլ գտտար սահիհ պիր շէյ տիր քի, սնլարըն ինտիկտէ պիր ինկիլիք իրասը, հէման պիզիմ պէշ փարալըպ պիր պագըրտան տախի քիւշիլէք կիպի տիր տիսէք ճալիլ տիր :

Վէ թէքրաթէն սէյլէրիլ քի, մէզ քիւր ընկերութիւնու պիր թագըմ խալլախահար թէշքիլ իտէրէք, էօթէյէ պէրույէքարող վէրսիլէր տէյի առամ կէօնտէրմէքտէ օլմաբըպ, իլլա պիր թագըմ ֆագըրլար, վագթիլլէ պուրատա պիր թագըմ Բում բալիգարեալարընըն քիլիսէլէրինտէն քիրաիլ պիրէր թապագ թու թարագ քէնտի քեալլարը իչին տինտար էհալիտէն փարա թօլլատըլլարը կիպի, հէր թարաֆը կէզէրէք, վէ թիւրքիատա հէր քէսի իմանա կէթ իրիյօրուզ տէյէրէք բարալար թօլլամագտա, վէ իսթէտիքլէրի եէրէ կիսիպ, վէ իսթէտիքլէրի կիպի սարֆ իթմէքաէ տիրէր :

Պու հալլէրէ տիգզաթ իթտիքաէ, թէքրար թէքրար պիլ պու միլլէթի աւծրմագտաբըպ, զիրա, թապիի տուլլուլարը իղթիգասընճա, մատար վէ մանէվի սէատէթի հալէ մալիք օլմագ, վէ եախօտ հիլ տէյիլ իսէ գուլում ու թէատտիլ եաթտան գուրթուլմագ իւմիտիլլէ, հէր վագըթ րասթ կէլտիկիատամա, միլլէթ վէ մէզհէպէ միւրաճաթ իթմէքլիլէ մէզ պուր օլմուշ, վէ պու մէճպուրիլլէթի օլ գտտար միւտտէթ տէվլամ իթմիլ տիր քի, ազըպէթքեար պաշգա միլլէթլէրէ էսիր կիպի միւտահէնէ վէ միւրալիլէք իտէրէք, վէ եէր էօրիւպ եիւզէր սիւրէրէք, վէ քէնտույի տալիմա քիւշիլէք, վէ պաշգասընը տալիմա պիլիլէք կէօրէրէք եաշամագըլպ առէթա պիր իրիննի թապիլթ կիպի օլմուշ տուր, նասըլ քի պու

թապիլթ միլլէթիլիլ հէր գըսմընտա, վէ ալլէ խուսուս Գաթօլիք վէ Բրթէս, թան գըսմարըմըտա հէր կիւն վէ հէր սաթ կէօրիլմէքաէ տիր :

Ա. Զ. Դ

Սեպտ. 3 կիրակի իրիկուն Ազգիկէ թատրոնի մէջ պիտի ներկայանայ « Աւազակն եւ Աւազակուհին » անուն երգախառն եւ հաշակաւոր թատրերգութիւնը ինպատ 8. Ար. Պէգիւրճեանի, թարգմանեալ ի մեծարդոյ Յակոբիկ էֆէնտի Պասմաճեանէ : Խաղէն վերջը ծիծաղաշարժ զաւելտ մ'ալ պիտի ներկայացուի :

Ի Լ Ա Ն Ա Թ

Ալեա իւզիւմ րազըսը օլալագ էհէն ֆիաթիլէ չու աթիտէքի մահէլէրտէ սաթըլմագտա տըր :

Գալաթատա Լուսաւորիլ քիլիսէսի գարչըրնտա Միւհէնտիսեան թապիլանէսի պաղ չէօրիտէ :

Գատըր-քէօլիլտէ վարդերէս աղանըն գազինօսուլտա :

Իւսկիւտարտա մէգարլըպ պուրնօւնտա Աթա պէյի գազինօսուլտա :

Սարը-եար Եէնի մահալէտէ Պէրպէր ուսթա վասիլին տիւք քեանընտա :

Լանկատա Ն. 19 Բումլար ընկիւրութիւնուն քեարկիլ գազինօսուլտա :

Եէնի գարու սանտըպ պուրնօւնտա հաճի Բուսիկի տիւք քեանընտա :

Պէշիքթաշ Եէնի մահէլէտէ Ահմէտ պէյին կազինօսուլտա :

Իլիմօն իսկէլէօնաէ եիւքսէք փազի նօտա նօթրօ 15 :

Ամաթիատա Հայկական ընկերութիւնու գազինօսուլտա :

Պալատտա Ալտան ընկերութիւն գազինօսուլտա :

Աղա ճամիսիտէ Զիլ Պօղոսուն 139 նիւմէրօլ գազինօսուլտա : Իշ պու գազինօտա րաքըտան մատա ալեա վէ խալիս վիշնէ չուրուպու տալիլ էհէն ֆիլաթիլ սաթըլմագտա տըր :

Անաթընտա զայլէթ մէհարէթ քէսպ իթմիշ օլան պիր ֆայթօնճուլուն իչի օլալագ, իքի աթիլ բէք ալեա պիր ընկիլիլ ֆայթօնու, հէր պիր թագըմլարը թէքմիլ վէ պարկիլլէր թրանսիլանիատան կէլմէ օլտուգլարը հալտէ, սաթըլմագտա տըր :

Մէզ քիւր ֆայթօն հագգընտա գիլալտէ մալիւմաթ իսթէյէնլէրին, Լէվանթ Հէրալտ թապիլանէսիլէ թէշիլիլ պուլլուրմալէրի իլան գըլընըր :

6

Անաթընտա զայլէթ մէհարէթ քէսպ իթմիշ օլան պիր ֆայթօնճուլուն իչի օլալագ, իքի աթիլ բէք ալեա պիր ընկիլիլ ֆայթօնու, հէր պիր թագըմլարը թէքմիլ վէ պարկիլլէր թրանսիլանիատան կէլմէ օլտուգլարը հալտէ, սաթըլմագտա տըր :

Մէզ քիւր ֆայթօն հագգընտա գիլալտէ մալիւմաթ իսթէյէնլէրին, Լէվանթ Հէրալտ թապիլանէսիլէ թէշիլիլ պուլլուրմալէրի իլան գըլընըր :

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԻՍԱ
ԳԱՐԱԳԵՑ Ե. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԵՎԱՆՏ ՀԵՐԱԼՅԵՆ ԹԱՊԻՆԵՍԻՆԵՐԻ
ԳԵՌԱՆԵՐԱ ԲՈՂՈՒ ԵՈՒՐԵ, ԲՈՅԱՐԱՆ ԵՐԵՎԱՆ
ԳԵՐԱՆԵՐԻ ԳԱՐԵՐԵՆԵԱ ՆԻՍՏԵՐ 1867 :